

Anmeldelser

Høge svinger bækkenpartiet frem, bremser op ved at sprede halen og støder fødderne frem og ind i byttet.

ROVUGLENE I EUROPA, NORDAFRIKA OG MELLEMEØSTEN

Benny Génsbøl. Plancher af Bjarne Bertel. 384 sider, 180 illustrationer i farver og sort-hvid, 42 udbredelseskort og trækort. Specielt identifikationsafsniit med ca. 300 stregtegninger af rovfuglene i flugt. G.E.C. Gad, 1984. Pris kr. 225,70.

Bemærkningerne til denne meget stofrige felthåndbog over samtlige vestpalæarktiske rovfugle vil blive ind delt i følgende afsnit: 1) Teksten, 2) Udbredelseskort og bestandstal, 3) Fotografier og 4) Feltbeskrivelser og tilhørende tegninger. Da jeg har været involveret i 1) og 2) på et tidligt stadium som kommentator, må mine bemærkninger naturligvis ses i lyset heraf.

1) *Teksten* indledes med nogle almene kapitler om rovfuglenes tilpasninger, føde, jagtformer, træk, ynglebiologi samt deres forhold til mennesket (jagt, gift, biotopsforringelser, falkonerer, ægsamlere, manipulationer o.s.v.). Da alle disse emner dækkes på kun 45 sider, må det selvfølgelig blive kortfattet, men det er gjort ganske udmærket og giver et godt indblik i nogle omfangsrige emner. I beskrivelsen af kolonirugende arter er forf. kommet til at nævne Munkegribben, men den er faktisk enkeltruger, hvilket også fremgår andetsteds i bogen. Under »Træk« er der tabeller over iagttagelser fra de store klassiske lokaliteter i Sydeuropa, Mellemøsten, Falsterbo og Stignæs. Det havde været rimeligt med en tilsvarende tabel over forårstrækket ved Skagen, som er det bedste forårstræksted i Nordeuropa, for visse arter endda i hele Vestpalæarctis. Alt i alt er tabellerne, der stammer fra en lang række fagtidsskrifter, fremragende appetitvækkere, der vil blive påskønnet af feltornitologerne.

Hovedparten af bogen er en systematisk gennemgang af de 46 vestpalæarktiske rovfuglearter. Strengt taget burde Pallas Havørn og Shikra ikke være med, da de ikke yngler i området. Teksten til de enkelte arter beskriver udbredelse, bestandsvurdering og -udvikling, træk, habitat, stemme, yngleforhold, føde og fourageringsteknik. Forf. har ikke begrænset sig til et fast antal linier hos alle arter men har udvidet teksten, hvor vor viden er størst og berettiger hertil.

2) Det går som en rød tråd gennem bogen, at forf. har interesseret sig meget for *udbredelse og bestandsudvikling*. Vor viden på disse områder er blevet stærkt forøget de sidste 25 år, og det er forf's store fortjeneste at have samlet et stort og uoverskueligt materiale fra en mængde kilder og præsenteret det i overskuelig form i denne bog. Udbredelseskortene er eksempler herpå. Kortene viser sommer- og vinterudbredelse ved hjælp af to farver, som blandes hvor der er tale om standfugle. Øjensynlig har forf. lånt kortene fra »The Birds of the Western Palearctic« men blot

Illustration fra bogen

ændret farverne. Desværre har han stolet blindt på dette autoritative værk, hvorved en række mangler kommer til at gå igen i denne bog. Det er således påfaldende, at man i Vesteuropa har opnået et ret detaljeret kendskab til de fleste arters udbredelse, hvilket tydeligt afspejles i kortene, som er meget detaljerede i Vesteuropa, mens de for Østeuropa og USSR blot har fået en massiv farve. Herved får man det fejlagtige indtryk, at arten har en jævnere udbredelse i øst. For Vandrefalkens vedkommende har man af beskyttelseshensyn valgt at gøre hele det skandinaviske yngleområde gult men dog med en blegere nuance. En lignende fremgangsmåde kunne have været anvendt i de ovennævnte tilfælde med Østeuropa, eller man kunne have skraveret disse landområder. Farven er forkert hos Høgeørn og Lannerfalk, begge er standfugle. Vinterudbredelsen er angivet ved grå farve, men her er kortene mangelfulde for Rød Glente, Kongeørn og Stor Skrigeørn. Det fremgår ikke, hvilken årrække kortene skal illustrere.

Tabellerne over bestandstal er en nyskabelse i en bog af denne type, og de er muliggjort ved indsamlings af tal fra ikke færre end 84 kilder, der står opført på bogen. Det er overordentlig værdifuldt at have disse tabeller ved hånden, og forf. skal ikke bebrejdes, at kildematerialet er af mildt sagt vekslende lodighed og alder (nogle tal er mere end 25 år gamle), men han burde nok have tilføjet et forbehold herom. Tallene viser således nok så meget, hvor mangelfuld vor viden endnu er, end de viser de reelle tal på et givet tidspunkt. Indenfor hver art er tallene således forholdsvis nye for Nordeuropa, mens de ofte er 10-15 år gamle fra andre dele af Vestpalæarctis, og på den

måde er det uhyre vanskeligt at danne sig et billede af den nuværende status. Alligevel er tabellerne meget nyttige, og der kan findes mange overraskende oplysninger. F.eks. vidste jeg ikke

- at Finland kun har samme antal Hvepsevåger som Danmark,
- at Sort Glente trues af »masseturisme« i USSR. Det lyder ejendommeligt,
- at Havørnen yngler i Algeriet (dog ikke ifølge kortet),
- at der endnu findes 7-10 par Lammegribbe på Korsika,
- at Rørhøgen ikke findes i Ægyptens Nildelta,
- at Blå Kærhøg er så fåtallig i Norge og Østeuropa,
- at Hedehøgen er så fåtallig i Holland, Centraleuropa og Balkan,
- at Norge kun har 27 par Fiskeørne,
- at der skal være 5.000 par Dværgfalke i Sverige.

Kan det mon passe?

Desværre har forf. ikke kontrolleret bestandstallene i forhold til kortene. Der er mange uoverensstemmelser, for det meste sådan, at en art står opført med et antal par i et land, hvor den ifølge kortet ikke skulle forekomme. Det omvendte kan også findes, men dog sjældnere. Et tilfældigt eksempel er Slangørnen, der ifølge tabellen yngler med 5 par i Letland men ikke findes der på kortet. Den slags forekommer hos mange arter. Eller Hedehøgen i Rumænien, der ikke yngler i dette land ifølge tabellen men tydeligvis gør det efter kortet. Der er for mange af den slags forskelle på tabeller og kort, og læseren gør klogt i at tage begge med forbehold. Kort og tabeller er dog særdeles nyttige hjælpemidler til forståelse af rovfuglenes situation i Vestpalæarktis. Skal man summere disse forhold, kan man sige, at der er visse positive tendenser i Nord- og Vesteuropa, mens situationen er dårlig i Sydøsteuropa, især på Balkan, hvor en hel række arter står umiddelbart foran udryddelse.

3) *Fotografierne* i bogen er talrige og af usædvanlig høj standard. Hvornår har man i en dansk bog set en sådan samling af fremragende rovfuglebilleder, tilmed af arter der er sjældne og svære at fotografere. Antallet af farvebilleder overstiger de sort-hvide, og farvebillederne er gennemgående de bedste. Jeg ville gerne have kommenteret nogle af de mest usædvanlige og storslåede fotografier, men pladsen tillader det ikke, for der er simpelt hen for mange af dem. Man mærker, at forf. selv er fuglefotograf; han er mester for nogle enestående flotte »skud«, men i øvrigt er rækken af fotografier lang og afvekslende, hvilket vidner om et stort forarbejde også på dette felt. Bogens clou blandt fotografierne er det helt mageløse billede af en Hedehøg, der er i færd med at lande på en pæl; billedet gengives også på omslaget. Alle fotografier er reproduceret på bedste måde, og der findes kun en enkelt svips, nemlig en Fiskeørn med bytte; den har desværre fået vingen beskåret. Men ellers skal forlaget roses for et meget fint arbejde. I enkelte tilfælde er jeg lidt uenig med billedteksten, det gælder f.eks. Sort Glente på side 67, som jeg mener er en ad. og ikke en juv.; det

samme gælder Gåsegribben på side 93. Rørhøgen på side 116 er vist en han og ikke en hun. Ørnevågen på side 173 er så utypisk (kunne ligne en Musvåge), at den måske burde være udeladt. Hvorfor er Berberfalken på side 242 ikke en Vandrefalk? Jeg kunne godt have ønsket en ungfugl af Ådselgrib blandt de mange ad., og fotos af Steppevåge findes på markedet men ikke i bogen. Det er dog ikke rimeligt at klandre forf. for nogle få mangler, da vi trods alt får en særdeles alsidig præsentation af de bedste rovfuglebilleder. En mere principiel mangel er det imidlertid, at vi lades i uvidenhed om, hvor billederne stammer fra. Nogle arter forekommer uden for Vestpalæarktis i andre racer, som godt kan adskille sig fra de vestpalæarktiske fugle, og det er oplagt, at visse fotos er hentet udefra. Et eksempel herpå er Lannerfalken på side 233, der utvivlsomt er nominatracen fra Sydafrika (forøvrigt et fabelagtigt flot billede). Det burde være en selvfølge at oplyse, hvor et billede er taget. Men hovedindtrykket af billedmaterialet er og bliver dog en samling fotos af overvældende skønhed og kvalitet. De bidrager også til at lette identifikationen og støtter dermed afsnit

4) *Feltbestemmelseskapitlet*. Dette er sat bagest i bogen og er illustreret med Bjarne Bertels fine stregtegninger. Af pædagogiske grunde er rækkefølgen en anden end i den øvrige del af bogen, men det føles nu ikke heldigt, at arterne står opført i hver sin rækkefølge de to steder. Det vil føre alt for vidt at gå i dybden med dette afsnit, men så vidt jeg kan se, er det overvejende meget fint og korrekt, og Bjarne Bertels tegninger er fremragende. Eneste art, jeg ikke er helt tilfreds med, er Dværgfalken, som jeg finder for smalvinget og langhalet; man savner det kompakte indtryk, som er så karakteristisk for arten og så svært at tegne. Desuden har BB overdrevet forskellene på de brune kærhøges hoveder (side 431); så nemt er det nu ikke. Der kan godt findes flere kritisable detaljer, intet er som bekendt lettere for en anmelder, men hovedindtrykket er helt overvejende positivt, og jeg er sikker på, at dette afsnit vil blive til stor glæde for feltornitologerne. Vor viden om feltbestemmelse af rovfugle er øget kolossalt de seneste 15 år, og det er lykkedes forf. og tegner at få langt det meste og væsentligste med.

Konklusionen kan kun blive et klart: Bravo! Bogen giver fuld valuta for pengene. Tilblivelsesprocessen var lang og besværlig, men man er glad for, at forf. holdt fast ved sin idé, for hans rovfuglebog er blevet et enestående smukt og værdifuldt værk, som vil komme til at stå som disse års væsentligste danske udgivelse om rovfugle. Forlaget har sin store del af æren, idet bogen er meget fint produceret, med meget få trykfejl, god papirkvalitet og – fremfor alt – smukke illustrationer. Lad os håbe, at det fornemme illustrationsmateriale vil bringe bogen ud til en lang bredere kreds end blot rovfuglefolket og derved åbne mange menneskers øjne for, hvad det er vi mister, hvis vi ikke passer godt på vore rovfugle.

Bent Pors Nielsen

ROVFÅGELGUIDEN

Dick Forsman. Bestämning av rovfåglar: art ålder och kön. 176 sider, 201 s/h fotos, 15 figurer og ca. 60 sider illustrationer. Hft. med plasticomslag. SLY:n Lintutieto Oy. Kan købes hos DOF-salg. Pris kr. 195,-.

Dick Forsman's Rovfugleguide er en indføring i køns- og aldersbestemmelse af de i Nordeuropa jævnligt forekommende rovfuglearter. Gennem studier i felten, af skind på museer, ved analyser af fotografier samt gennem et indgående kendskab til litteraturen, har forfatteren erhvervet den viden og erfaring der har resulteret i denne gode bog.

Rovfugleguiden indeholder vigtige indledende afsnit om generelle artskarakterer, kønsbestemmelse, fældning, måltagning samt om feltbestemmelse af rovfugle. Enhver der interesserer sig seriøst for rovfuglens udseende bør læse de indledende kapitler fremfor, som det sker hyppigt, at springe disse over.

Størstedelen af bogen er en artsgennemgang hvorunder følgende behandles; flugt, form og adskillelse fra lignende arter, en gennemgang af de forskellige fjerdragters køns- og alderskendetegn, fældning, arts- og alderskarakterer i hånden, en sammenfatning af alders- og kønsforskelle samt tabeller med mål på vingelængde og angivelse af vægt. For hver enkelt art er de forskellige alders- og kønstrin gennemillustreret og suppleret med en kort og præcis tekst, der omtaler de sikreste skelnemærker. Dertil kommer, at hver enkelt art er gengivet i fotografier bagest i bogen; en kort tekst fremdrager på pædagogisk vis fotografiernes synlige alders-, køns- og artsforskelle.

Teksten i artsgennemgangen forekommer mig særdeles velskrevet og -afbalanceret. Det svenske er let at læse og forstå. Forfatterens tegninger af flyvende rovfugle er fortrinlige og kan kun kritiseres på ganske enkelte punkter; tegningernes kvalitet er især høj når det gælder fjerdragternes udseende.

Her er en rovfuglebog hvor den interesserede læser har en chance for at få styr på aldersbestemmelsen hos f.eks. Havørn, Rørhøg, Blå Kærhøg og Fiskeørn, eller kønsbestemmelse hos Hvepsevåge og Fjeldvåge,

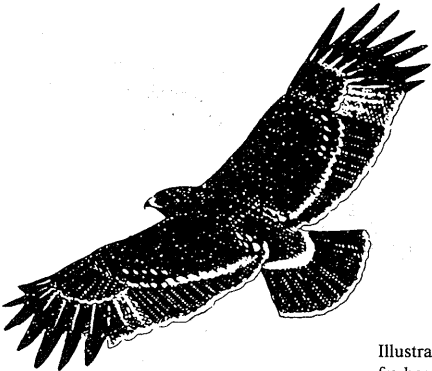

Illustration fra bogen

etc., men jeg kunne fremdrage væsentlige oplysninger om hver eneste art i bogen. Særlig vigtig er omtalen af rovfuglernes fældning, hvorved baggrunden for aldersbestemmelsen er lagt frem; her er muligheden for at øge sin viden betydeligt, i felten som på museet.

Selv om Rovfugleguiden ikke omtaler de fleste syd-europæiske rovfuglearter, som f.eks. Kejser-, Steppe-, Slange- og Dværgørn, er der så meget at hente fra de omtalte 22 rovfuglearter, at alle rovfugleinteresserede ornitologer bør anskaffe sig bogen, uanset om man iagttager træk af rovfugle eller ringmærker dem. Med denne bog er alders- og kønsbestemmelsen af mange rovfugle lettet betydeligt, selv om det kræver optræning og selvkritik at bruge bogens oplysninger. Indbindingen i plasticomslag er praktisk ved feltbrug af bogen. Rovfugleguiden er virkelig gennemarbejdet, af høj kvalitet og er absolut værd at anskaffe sig.

Steen Christensen

FUGLE I FARVER

Hans Hvass. 11. udg., 202 sider, talrige farve- og s/h-illustrationer af henholdsvis Karl Aage Tinggaard og Henning Anthon, indb. Politikens Forlag, 1984. Pris kr. 98,-.

POLITIKENS FUGLEBOG

Henning Anthon. 212 sider, talrige farve- og s/h-illustrationer af forfatteren og mange fotos, indb. Politikens Forlag, 1984. Kan købes hos DOF-salg. Pris kr. 168,-.

Siden første oplag i 1956 er Fugle i farver nu trykt i 442.000 eksemplarer, eller næsten en halv million! Sammen med de øvrige fuglebøger, må dette betyde, at der står en fuglebog i op mod halvdelen af de danske hjem. Næppe nogen anden dansk »naturbog« har opnået en sådan udbredelse, og næppe nogen anden dansk fuglebog har sat så mange 10-15-årige i gang med at se på fugle.

Dette er imidlertid til en vis grad historie. Siden Europas Fugle har et væld af »field-guides« set dagens lys, og valget mellem »skidt og kanel« må efterhånden være blevet en uoverskuelig opgave, især for nybegynderen eller den slægtning, som vil købe en rimelig fuglebog til den opvoksende pøde. Mange af de avancerede guides er nok for uoverskuelige for nybegynderen og for familien, som ønsker at kunne identificere fuglene i haven, på foderbrættet, ved sommerhuset, eller under skovturen. Fugle i farver må siges hidtil at have dækket dette behov. Manglerne har imidlertid også været åbenlyse i mange år. Dels er artsudvalget på grund af billiggørende samproduktion med de andre nordiske lande, noget mærkeligt (Lavskrige, Lapmejsje, Pileværbling, Slagugle og Lapugle m.fl. er med, medens Tyrkerduen kun er med i tekstdelen), og hvad værre er, så er det som regel kun siddende voksne fugle i pragtdragt (og ofte endda kun hanner), der er afbilledet. Disse mangler er søgt afbødet ved at forsyne de helt irrelevante arter med en stjerne, og ved at

tilføje s/h-tegninger af en del af arterne i flugt og enkelte i andre dragter i den meget summariske tekstdel.

Denne nye og »reviderede« udgave af Fugle i farver råder ikke bod på manglerne. Trykvaliteten er god og illustrationerne er langt fra dårlige, men Fugle i farver er forældet, både hvad angår illustrationer og tekst.

Problemet har hidtil været, at der ikke fandtes nogen »alternativ« familiefuglebog. Det gør der nu! Politikens fuglebog af Henning Anthon, der er udgivet i samarbejde med Dansk Ornitologisk Forening, må efter min mening være den bog ornitologer for eftertiden kan henvise til, når venner eller slægtninge spørger hvilken fuglebog de skal anskaffe til almindeligt brug. Lad være med at råde dem til at købe en af de »europæiske«. Der er alt for mange irrelevante arter for den almindeligt fugleinteresserede. Henning Anthon's bog medtager 110 af de danske fuglearter, som »almindelige« mennesker oftest har mulighed for at se eller høre om. Alle er illustreret i farve, ofte med flere dragter og ofte med små s/h flugttegninger.

Politikens fuglebog er imidlertid ikke bare en »familie-fuglebestemmelsesbog«, men på en helt anden måde end Fugle i farver en egentlig fuglebog. De første 50 sider beretter om Danmark som fugleland, ændringer i vores fuglefauna, naturbeskyttelse, fuglene i haven, redekasser og vinterfodring, fuglenes levesteder og meget andet. Og selv om hver art er forsynet med en kort tekst om artens forekomst i Danmark m.v. direkte ved farveplanchen, så bringes 88 siders gennemgang af de 110 arter bagest i bogen. Her omtales udseende, kendetegn, stemme, udbredelse, levested, levevis og yngleforhold nøjere. – Vel nok den mest overskuelige og udmærkede gennemgang af Danmarks almindelige fugle, der længe er set.

Artsudvalget er vanskeligt at tage stilling til. Det begrænsede antal arter gør det lettere og mere overskueligt at bruge bogen i haven o.s.v., men samtidig mistes muligheden for fascination over alle de andre spændende fugle man kan se, hvis man gør en indsats. For familien er begrænsningen sikkert rigtig, men for den opvoksende ornitolog-spire, er det vigtigt at kunne øjne fremtidige udfordringer, nye arter og spændende oplevelser hinsides den lokale mose, skov eller park. Han/hun må hurtigt gå videre til en fieldguide.

Det største problem er prisen. Den koster lige så meget som de »europæiske«. Man kan kun håbe, at følgende udgaver kan gøres billigere. Henning Anthon's værk fortjener en mindst ligeså stor udbredelse som Fugle i farver hidtil har nået.

Hans Meltofte

FIELDGUIDE TO THE BIRDS OF NORTH AMERICA

S.L. Scott (red.). 464 sider, 213 farvetavler, hft. National Geographic Society, 1983. Pris £ 7,95.

En tredje felthåndbog over de nordamerikanske fugle. Den er resultatet af et team-work med 8 forfattere og

13 tegnere, og den er lidt større og tungere end de fleste andre feltbøger. Men det tilgives hurtigt, når man betragter informationsmængden. Den dækker hele Nordamerika nord for Mexico og desuden det meste af Grønland. Over 800 arter er afbildet, inkl. tilfældige gæster og introducerede arter.

Bogens opbygning er den bedst tænkelige med hver arts tekst, afbildninger og udbredelseskort samlet i ét opslag. Efter de større familier (ænder, vadefugle, rovfugle, m.fl.) er der tavler med alle arterne i flugt.

Teksten er ikke så kortfattet som ventet ved denne opbygning, hvilket skyldes at der som regel er behandlet få (3-5) arter pr. tavle. Den giver en beskrivelse af de vigtigste kendetegn, omtaler de væsentligste stemmer og kommenterer ofte udbredelsen. Mange navne er ændret, så de mere svarer til de engelske. F.eks. hedder *Falco sparverius* nu American Kestrel (tidligere Sparrowhawk).

Tavlerne er generelt meget fine. Afbildningerne af de enkelte fugle er tilpas store og detaljerede. Alle væsentlige dragter og mere afvigende underarter er afbildet. F.eks. er Kortnæbbet Snepeklire tegnet med alle tre underarter og i vinter- og juvenildragt. Fremhæves kan tavlerne med vadefugle, kolibri og sangere, mens tavlerne med ugler og rovfugle er mindre gode. Mange af de palaearktiske arter er ikke altid helt præcist tegnet, men det er uvist om det også gælder de indfødte arter.

Udbredelseskortene viser sommer- og vinterudbredelse i forskellige farver og trækretninger med pile, men i alle tilfælde skal udbredelserne på Grønland tages med et gran salt ellers to.

Sammenlignet med de to andre feltbøger over verdensdelen, så er denne langt bedre og rummer meget mere information om de enkelte arter, og jeg er ikke i tvivl om, at det bliver denne som skal med, hvis jeg engang skal på fugletur til Nordamerika. Desuden er den god at have, hvis man skulle støde ind i en af de mange amerikanske arter, som jævnligt træffes i Vesteuropa, Island og Grønland.

David Boertmann

SUOMEN LINTUATLAS

Kalevi Hyytiä, Jarmo Koistinen & Erkki Kellomäki (red.). 520 sider, 240 udbredelseskort og talrige andre illustrationer. SLY:n Lintutieto Oy, Helsinki, 1983. Pris FM 158,- hos Ornitologiska Föreningen i Finland, P. Rautatiekatu 13, SF-00100 Helsinki 10.

Med denne udgivelse slutter Finland sig til rækken af europæiske lande, der har afsluttet de nationale atlasprojekter. Under ledelse af en gruppe med K. Hyytiä som organisator, deltog over 2.000 amatørornitologer i årene 1974-79 i arbejdet med kortlægning af de finske ynglefugle i 3.856 10×10 km kvadrater. Heraf lykkedes det at dække 3.743 kvadrater. – Ganske imponerende når man tager landets størrelse og mange øde områder i betragtning.

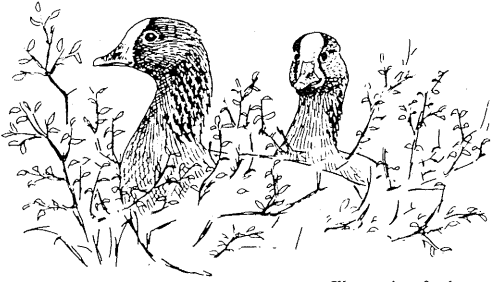

Illustration fra bogen

I alt 235 arter er omtalt i bogen som regelmæssigt ynglende, mens 54 arter er behandlet mindre grundigt enten som tilfældigt ynglende eller som tilfældige sommergæster. Der findes store biotopmæssige variationer i Finland. I Midtfinland var det muligt at finde op til 175 ynglende arter i et 100×100 km område, idet man her finder både nordlige og sydlige arter. Det højeste antal, der blev registreret i et 100×100 km område var 183 arter omkring Helsinki.

For hver af de 235 regelmæssigt ynglende arter er der en side med tekst og en side med udbredelseskortet. Kortene er ganske nydelige og let overskuelige. Udbredelsen er anført med blå prikker, varierende i størrelse alt efter om det drejer sig om sikre, sandsynlige eller mulige yngleforekomster. Bearbejdningen af oplysningerne er foretaget af 74 ornitologer, som hver er blevet tildelt en række arter. De mest udbredte arter var Løvsanger (registreret i 89% af kvadraterne), Hvid Vipstjert (87%) og Vindrassel (86%).

For en række arter er de præcise yngleforekomster sløret, idet man har samlet forekomsterne i 100×100 km eller endog større kvadrater af hensyn til artens sikkerhed. Dette gælder arter som Dværggås, Hede-høg, Vandrefalk, Terekklire og Kongeørn; lidt overraskende også Lille Skallesluger og Gulbrystet Værting, medens man til gengæld ikke har fundet det nødvendigt for f.eks. Stor Hornugle og Sneugle.

Mange interessante ting kan udtrækkes af teksten og udbredelseskortene. F.eks. at bestanden af Stor Hornugle vurderes til 1.000-1.500 par, Buskrørsanger til 5.000 par og Pileværting (i 1950) til 380.000 par; at Dværgmåge (1950: 2-300 par, atlas: 4.000 par) og Røvterne (1930: 200 par, atlas: mindst 1.000 par) er gået ganske betragteligt frem, ligesom antallet af kvadrater hvori der er registreret Turteldue (130), Flodsanger (120) og Lundsanger (408) er overraskende store. Til gengæld ser situationen ikke så lys ud for Dværggås (blot registreret i to kvadrater) og Hvidrygget Spætte (registreret i 79 kvadrater, men formentlig kun 20-50 ynglepar og kraftig tilbagegang i de senere år).

Selvom bogen udelukkende er forfattet på finsk, er den absolut anbefalelsesværdig til alle, der interesserer sig for de nordiske ynglefugles udbredelse. Man overvejer nu at udsende et tillægshæfte på engelsk og/eller svensk.

Henrik Dissing

PROCEEDINGS OF THE THIRD CONFERENCE ON THE STUDY AND CONSERVATION OF THE MIGRATORY BIRDS OF THE BALTIC BASIN

Juha Tiainen (red.). Ornis Fennica, supplementum 3, 1983. Pris ikke oplyst.

Den 15.-18. oktober 1980 afholdtes den tredje konference om studier og beskyttelse af Østersøens fugle. Initiativet til disse konferencer blev taget af nu afdøde professor Eric Kumari, der organiserede det første møde i Tallin, Estland, i 1974. Østersøkonferencerne er af stor vigtighed, da man ved disse træffer forskere fra østlandene, som man ellers vanskeligt kan få forbindelse med.

Den tredje Østersøkonference blev organiseret af den finske ornitologiske forening og fandt sted i Espoo, Helsinki. Der deltog 93 personer fra i alt 8 lande (5 fra Danmark). Konferencen blev forbilledligt ledet af professor Lars von Haartman. I alt blev der præsenteret ikke mindre end 50 foredrag af hvilke 48 er gengivet i proceedings.

Syv temaer blev taget op på konferencen (i parentes antal artikler i proceedings): Fugletræk (3), fysiologi (1), landfugles trækforhold i Østersøområdet (6), vandfugles trækforhold i Østersøområdet (13), populationsstudier (9), monitorering af fuglebestande (8), miljøproblemer og naturbeskyttelse (6).

Interessant var det at høre om en analyse af Rødhalsenes trækforhold ved Ottenby. Denne viste, at de Rødhalse der overvintrer i NV-Europa fortrinsvis er hanner og at de østlige bestande overvintrer østligere, samt trækker senere. Langs Estlands vestkyst har man foretaget radarstudier af andefugletrækket (Jacoby). Beregninger af trækrets størrelse giver til resultat, at der passerer ca. 213.000 fugle over Muhu-Strædet i de sidste fjorten dage af maj.

Vogelkundlicher Arbeitsgruppe ved G.A.J. Schmidt havde fulgt bl.a. Ederfugle-trækkets forløb over Schleswig-Holstein. Ved Eckernförde blev optalt flere hundredetusinde Ederfugle på vej til fældnings- og vinterkvarteret i Vadehavet. Overraskende var det at høre om iagttagelsen af »huller« i vingerne på mange af de passerende fugle, som tegn på svingfjersfældning! Ederfuglenes bestandsudvikling og dødelighed på Christiansø blev beskrevet af undertegnede. Den årlige gennemsnitlige dødelighed hos voksne Ederfugle lå på ca. 13,5%, mens 78% af ællingerne omkom i deres første leveår.

Jagt og naturbeskyttelse blev også behandlet på konferencen. Clausager berettede om den danske vade-fuglejagt, mens Skotte Møller fortalte om hvad man gjorde for at beskytte de samme. Thun Tank oliekatastrofen, hvor henvend 50.000 fugle omkom i danske farvande, blev gennemgået af Clausager, og Valste mente at kunne påvise at denne grundstødning i det sydlige Kattegat havde resulteret i påviselige nedgange i de finske ynglebestande af bl.a. Ederfugl.

Niels-Erik Franzmann

A FIELDGUIDE TO THE WARBLERS OF BRITAIN AND EUROPE

Alick Moore. 145 sider, 32 farvetavler af Bryon Wright. Indb. Oxford University Press, 1983. Pris £ 9,50.

Denne fieldguide omhandler 53 arter af sangere (incl. fuglekonger), hvilket stort set er alle de sangerarter, der er truffet i det vest-palæarktiske område.

Hver art er illustreret i farver, og gennemgås systematisk, med følgende underafsnit: Udbredelse og habitat, Beskrivelse, I felten, Sang, Lignende arter. For alle arter, der yngler i området, er der givet et udbredelseskort, der viser yngleområde og udbredelse i træk- og vintertid.

Bogen indledes med en kort introduktion, og et kapitel kaldet »The Importance and Discipline of Identification«. . . Det er så engelsk som det lyder – af 4 sider tidsskriftsreferencer bagest i bogen, er 83% fra de sidste 30 års bestemmelses-artikler i – British Birds.

Det borger desværre ikke for kvaliteten. Groft sagt er bogen for en stor del udgø af førnævnte artikler – hvilket der (alt andet lige) selvfølgelig kommer noget godt ud af. Eksempel: En udmærket oversigt over feltbestemmelse af *Hippolais*-arter – fra BB 57, 282. Men der er for mange småfejl og mangler i teksten (og udbredelseskortene), til at bogen hæver sig over den linde strøm af ret ligegyldige fuglebøger, der publiceres for tiden.

Nogle fede farvetavler kunne have reddet den – men ak, her er den helt gal. Bryon Wright's illustrationer rangerer fra det let infantile til det ukorrekte og dårlige. Eksempelvis er mit yndlingskræ, Fuglekongesangeren, uden smålig skelen til virkeligheden blevet til et orgie i orange, og Vandsangeren ligner en skruk Fasan. Og det går sgu ikke i en feltbestemmelsehåndbog nu om dage.

Peter Lyngs

THE STARLING

Christopher Feare. 315 sider, 58 s/h fotos, talrige figurer og tabeller, indb. Oxford University Press, 1984. Pris £ 15,00.

Christopher Feare er ansat som økolog i det engelske landbrugsministerium, og han har bl.a. arbejdet med Stærens skadevirkninger i landbruget. Denne monografi er et review over hans egne undersøgelser og en meget stor del af den gængse litteratur om Stæren.

Bogens første kapitler omhandler stærefamiliens systematik, udbredelse m.m., og specielt omtales Stæren m.h.t. underarter, kolonisering af nye områder (for eksempel USA og New Zealand) o.s.v.

De næste kapitler beskriver Stærens »liv«. I disse kapitler omtales stort set alt om Stæren lige fra levested, sovepladser, fædningsforhold, trækforhold (for ikke-engelske Stære, da de engelske Stære er standfugle) til Stærens adfærd, herunder stemmer, redebygning, æglægning og rugning, klækning o.s.v. Endvi-

dere bliver man klog på Stærens spisevaner, aspekter ved flokadfærd og dødelighedsforhold. Altsammen meget spændende og førende frem til nye spørgsmålstegn. Desværre er disse kapitler noget mangelfulde m.h.t. overskuelige tabeller, hvilket kan forstyrre læserens overblik.

Bogens sidste kapitel handler om Stærens forhold til mennesket. Her omtales bl.a. Stæren som smittebærer af forskellige sygdomme, ligesom der findes forskellige overslag over landmænds økonomiske tab forvoldt af Stære. I denne sammenhæng omtales naturligtvis også nogle af de metoder, som landmænd og plantageejere anvender for at undgå disse tab, det være sig dynamit og alle mulige former for »fugle-skræmsler«. Der bringes dog også eksempler på, hvorledes mindre omlægninger af driften medfører mindre behov for dynamit.

Generelt må det siges, at monografien bibringer læseren enorme informationsmængder. Der er ikke den del af Stærens biologi, der ikke er mere eller mindre grundigt behandlet. Bogen bør naturligvis findes på diverse fagbiblioteker, men sprog, omfang og pris betyder dog, at det næppe er en »hyggebog« for danske læsere.

Anders Zuschlag

THE BEE-EATERS

C.H. Fry. 304 sider, 8 farvetavler, talrige vignetter, indb. T & A D Poyser Ltd., Staffordshire, 1984. Pris £ 19,60.

Mr. Bee-eater himself, C.H. Fry er manden bag en ny T & A D Poyser publikation, monografien over biæderfamilien, med dennes 24 arter fordelt i Europa, Afrika, Mellemøsten, Asien og Australien.

Fry, der efter L.H. Browns død er blevet drivkraften bag det nye storværk i afrikansk ornitologi, »The Birds of Africa«, har i årevis beskæftiget sig indgående med biædere (og senere med isfugle), især i Vestafrika. Her var han indtil 1983 redaktør af det væsentligste vestafrikanske fugletidsskrift *Malimbus* og stod for udgivelsen af den årlige bibliografi over afrikansk ornitologi.

»The Bee-eaters« har sine 300 sider fordelt med hovedvægten lagt på en gennemgang af de i alt 52 arter og underarter af biædere. Der er selvsagt forskelle i behandlingen af de enkelte arter, varierende i grundighed fra den uhyre dårligt kendte Celebes Biæder til velstuderede arter som Eur. Biæder og Karminbiæder. Artsbeskrivelserne er typisk opbygget med overskrifter som feltkarakterer, habitat, udbredelse, trækforhold, populationsstørrelser, føde, stemme, generel adfærd, yngleforhold og dragtbeskrivelser.

Beskrivelserne adskiller sig fra f.eks. Cramps »The Birds of the Western Palaearctic« ved at være mere flydende og indbydende skrevet. Forfatteren nævner da også i forordet, at bogen er ment for en bred læseskare og forsøgt skrevet som sådan. Dette er gennemgående et væsentligt plus for bogen.

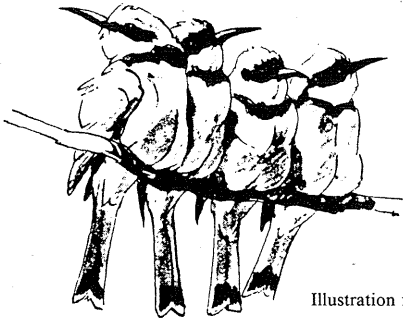

Illustration fra bogen

Den anden afdeling af bogen omhandler generel biæderbiologi, med kapitelmener som biædernes oprindelse og systematik, føde og fødesøgning, biædere og biavl (!), biædernes sociale liv og reproduktion, og udviklingen af artsforskelle.

Disse kapitler er velskrevne og inddrager generel fuglebiologi og fugleøkologi på en måde, så et flertal af fugleinteresserede kan hente ny viden og inspiration. Her skal fremhæves Fry's beskrivelser af visse af biædernes sociale struktur. Enkelte af biæderne yngler solitært, mens flertallet yngler i mere eller mindre tætte kolonier. Karakteristisk for de kolonilevende arter er bl.a., at de enkelte par i varierende udstrækning har hjælpere ved reden. Hjælperne er oftest i familie med det ene eller begge individer i yngleparret og bidrager især med ungefodringen. Hos én art betød tilstedeværelsen af hjælpere, at ungeproduktionen steg fra 78% til 95% af antallet af klækkede unger.

Hos et par biæderarter kan ynglehederne (par + hjælpere) være organiserede i klaner, der udgøres af max. 5 yngleheder. Disse klaner opretholder føde-territorier i foretrukne fødesøgningsområder, og individerne i klanen kan hjælpe hinanden i kolonien.

Fry giver på baggrund af biædernes sociale struktur en lærerig indgang til hele problematikken omkring denne gren af sociobiologien, og det er i det hele taget kendetegnet for bogen, at man bliver ført langt omkring i ornitologien, med biæderne som inspirerende eksempler.

Bogen afsluttes med en litteraturliste på over 620 titler, hvoraf en væsentlig del endda er udenlandsk, d.v.s. ikke-engelsksproget materiale.

Tilbage er blot at konstatere, at T & A D Poyser atter har stået bag en fremragende publikation, samt at håbe, at Fry, trods arbejdet med »The Birds of Africa«, får tid til bogen om isfugle.

Steffen Brøgger-Jensen

DAS LEBEN

EUROPÄISCHER GREIFVÖGEL

Heinz Brüll (under medvirken af U. Brüll, B. Conrad og T. Mebs). 4. reviderede udgave, 351 sider, 123 illustrationer og s/h fotos, indb. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, 1984. Pris DM 78,-.

Dr. Brüll har i en menneskealder arbejdet med rovfugle. I den 4. reviderede udgave af denne bog, er hans resultater søgt indpasset efter temaet »rovfuglenes bytteamplitude« for derigennem at belyse rovfuglenes, specielt Duehøgens og Spurvehøgens, økologiske betydning.

Tilpasningen til dette tema, samt at flere medforfattere er inddraget, adskiller denne udgave fra 3. udgaven, men generelt har dette ikke betydet andet end at dispositionen af afsnittene er ændret. Indholdet er ikke meget ændret, dog er mange tabeller tilføjet data fra nye undersøgelser.

Bogen omhandler bestandstætheder for europæiske rovfugle og ugler, anatomiske tilpasninger til forskellige jagtteknikker, gennemgang og sammenstilling af forskellige undersøgelser af europæiske rovfugle og uglers byttevalg (baseret på føderester). Endvidere et meget grundigt afsnit om fældningsforløb samt afsnit om parringsflugt, rede og redeplacering, rugeperiode, ungeperiode, udflyvningsperiode og biologisk betydning af forskellige trækmønstre. Et kapitel omhandler rovfuglenes fjender, og her er hovedvægten lagt på menneskeskabte trusler, især miljøgifte. Endelig behandles rovfuglebeskyttelse, hovedsageligt opdræt og udsætning.

Til bogens plusser hører sammenstillingen af forfatternes egne fødevalgsundersøgelser med andre lignende undersøgelser, samt den grundige gennemgang af fældningsforløb.

Til minusserne hører bl.a. forsøget på at belyse rovfuglenes økologiske betydning ud fra fødevalgsundersøgelser baseret på indsamlede føderester. Det burde være velkendt at sådanne undersøgelser giver et meget fejlagtigt indtryk af byttevalg, men dette nævnes ikke. I en sådan vurdering ville det være naturligt at inddrage relevante radiotelemetri-studier, men det er ikke sket.

Bogen behandler langt overvejende mellemeuropæiske forhold, hvilket også fremgår af den store litteraturliste (24 sider, opdelt efter emner og arter), hvor andet end tysksproget litteratur kun er medtaget i ringe grad.

Som opslagsværk for sammenstilling af fødevalgsundersøgelser (baseret på fund af føderester), for fældningsdata, og for orientering om tysksproget rovfuglelitteratur kan bogen anbefales, men bogen bringer ikke revolutionerende nyheder.

Jens Dahl Mikkelsen

DIE WÜRGER DER PALÄARKTIS

E.N. Panow. Gattung *Lanius*. 196 sider, 89 illustrationer, heraf 16 fotografier. Die Neue Brehm-Bücherei 557. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt, 1983. Pris M 22,00.

Nr. 557 i den berømte østtyske serie af monografier omhandler samtlige palæarktiske tornskader. Foruden at behandle en hel slægt, *Lanius*, adskiller bogen

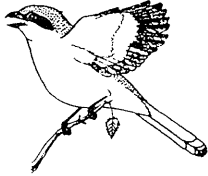

Illustration
fra bogen

sig også fra de fleste andre i serien ved at være skrevet af en russisk forsker, og det er heldigt, for vi har længe i Vesteuropa savnet et russisk syn på tornskaderne. Slægten *Lanius* har altid voldt systematikerne store problemer, idet artsdannelse og evolution er særligt komplicerede og svært fortolkelige i denne slægt. Flere arter er meget nært beslægtede, og i mange områder af Centralasien findes der zoner med hybrider mellem grænsepopulationer af arterne *collurio* (Rødrygget T.), *phoenicuroides*, *isabellinus* og *cristatus*.

Bogen beskriver nøje alle disse forhold. Efter indledende kapitler om særlige kendetegn for slægten og dens biologi, gennemgås hver enkelt art med data om udbredelse, træk, habitat, ynglebiologi, raceforhold og hybrider. Udbredelseskort, sonogrammer og mange andre figurer supplerer teksten. De fleste hybridzoner ligger i USSR, og det mærkes tydeligt, at forf. har haft store skindsamlinger til rådighed og tillige har gjort grundige feltstudier.

Formen *phoenicuroides*, som på dansk passende kunne kaldes Rødhalet Tornskade, har ført en omtumlet tilværelse i systematikken. Igennem tiden har den skiftevis tilhørt *collurio*, *isabellinus* og *cristatus*. Voous placerede den som en race af Rødrygget T. i 1960 (Atlas of European Birds) men skiftede senere mening, og i 1977 (List of Holarctic Birds) anbragte han den under Isabellatornskaden, dog på noget diskutabel præmisser. Panow argumenterer nu overbevisende for, at *phoenicuroides* bør stå som selvstændig art ligesom *isabellinus* og *cristatus*. Både *phoenicuroides* og *isabellinus* har været truffet i Vesteuropa.

Vi ser i disse år en opblødning af artsbegrebet. Hybridzoner kan være et argument for at betragte formerne som gode arter. Normalt vil kontakten mellem racer være glidende, men når der opstår hybrider inden for et begrænset geografisk område, kunne det tyde på, at de to former har nået et videre stadium i reproduktiv isolation og altså har nærmet sig genetisk uforenelighed og dermed artsforskellighed. Panows bog er et væsentligt bidrag i denne diskussion. Hvis man accepterer denne udvidelse af artsbegrebet, kan det ikke være længe, før vi må regne Sortkrage og Gråkrage for to gode arter; det er i hvert fald vanskeligt at se nogen forskel på dannelsen af hybrider hos tornskaderne og de to krager.

Papirkvalitet og fotografier har en lavere standard, end vi er vant til, men stregtegningerne er fine. Den indholdsmæssige kvalitet er fremragende, og bogen må betragtes som et hovedværk om tornskaderne. Forf's forskning vil utvivlsomt finde plads i Glutz et al., men vil den også finde vej til redaktionen af Birds of the Western Palearctic?

Bent Pors Nielsen

DER WALDKAUZ

Manfred Melde. 103 sider, 9 tabeller, 31 s/h fotos, hft. Die Neue Brehm-Bücherei 564. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt, 1984. Pris M 12,00.

Der Waldkauz er et særdeles grundigt arbejde, hvor resultaterne er underbygget af en lang række undersøgelser af Natuglen i Europa – selv mindre danske artikler er medtaget.

Bogen er inddelt i 20 afsnit, hvor der bl.a. omtales: artsbeskrivelse, udbredelse i Europa, levevis, føde og habitat. I et større afsnit beskrives metoder til bestandsoptællinger, hvor man sammenligner med flere udenlandske undersøgelser. Med forsigtighed opgøres bestanden i DDR til ca. 22.000 par (1 par pr. 5 km²) og i BRD til 60.000 par (1 par pr. 4 km²). Forudsætter vi en lignende bestandstæthed i Danmark, vil vi have en natuglebestand på ca. 10.000 par.

I afsnittet om ynglebiologi ses et interessant kort over artens jagtrevir udarbejdet på basis af grundige feltobservationer. Det nævnes, at man med succes har fået Natuglen til at yngle i åbne flettede kurve!

Bogen er som helhed god, blot kunne man ønske sig en mere spændende opsætning. Til de mange, der arbejder med opsætning af natuglekasser, kan der hentes inspiration og ideer – ikke mindst til, hvordan man kan udbygge sine undersøgelser. F.eks. hvordan arten klarer sig i det moderne rationelle skovbrug, moderniseringens betydning i landbruget m.m.

Jørgen Terp Laursen

DER WASSERPIEPER

Rudolf Pätzold. 108 sider, 44 s/h fotografier, mange figurer og tabeller, hft. Die Neue Brehm-Bücherei 565. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt, 1984. Pris M 11,60.

I serien Die Neue Brehm-Bücherei er nu kommet en monografi om Bjergpiberen og de andre racer af *Anthus spinoletta*, bl.a. Skærpiberen.

I otte større kapitler behandles systematik og udbredelse (4 sider), biometri (8 s.), fjerdragt og fældning (7 s.), biotop, føde og fjender (6 s.), bevægelse, badning, solbadning og myring (7 s.), stemmer (7 s.), ynglebiologi (22 s.) samt træk og overvintring (7 s.). Seks små kapitler på ialt ni sider indeholder bl.a. en sammenligning af økologi og udbredelse med Bjerglærke og en oversigt over verdens 34 piberarter og deres hovedudbredelse. Bogen afsluttes med fem tætskrevne sider referencer og et stikordsregister.

Bogen rummer et væld af oplysninger. Vi får f.eks. at vide, at Bjergpiberen på træk ofte overnatter kollektivt på fugtige enge, mens Skærpiberen om natten holder sig på det tørre, ofte enkeltvis. Desværre forfalder forf. ofte til ukritisk opremsning fra litteraturen, hvorved oplysninger af meget forskellig kvalitet kommer til at stå side om side uden kommentarer. En vis,

gerne kritisk bearbejdning af de indsamlede resultater savnes. Derfor er bogen mest anvendelig til hurtige opslag, mens læsere, der vil vide blot lidt mere, lige så godt kan gå til Pätzolds kilder med det samme.

Arne Kiis

PONDS AND POOLS – OASES IN THE LANDSCAPE

Klaus Kabisch and Joachim Hemmerling. 261 sider, 187 fotos, heraf flere i farve, talrige stregtegninger, 10 tabeller, indb. Croom Helm Ltd, London & Canberra, 1984. Pris £ 8,95.

Ideen til bogen, der udkom på tysk i 1982, opstod ifølge forfatternes forord med baggrund i de verdensomspændende problemer med vandforurening og i særdeleshed udryddelses-truslen mod de små vandhuller i mange europæiske lande.

Værket har således til formål – ud over at bidrage til miljøbeskyttelsesarbejdet – også at være en hyldest til de små søers varierede og smukke flora og fauna, som forfatterne – i øvrigt med rette – finder har været overset i nyere tids planlægnings- og beskyttelsesarbejde.

Bogen er populærvidenskabelig og let forståelig. Den tilstræber ikke at give en systematisk indføring i småvandenes flora og fauna, men giver over fire hovedafsnit en mere generel indføring i en række naturprocesser og -tilstande, som kan opleves i disse biotopstyper.

For den ornitologisk interesserede findes ingen specielle afsnit om småsøers fugleliv, men de enkelte fuglearter inddrages – på linie med alle mulige andre dyre- og plantearter – løbende som *eksempler* på de fænomener, der beskrives.

Bogen som helhed indeholder næppe mange nye oplysninger for den, der er almindelig kendt med ferskvandsøkologiske forhold, men den kan give ny inspiration for den, der måtte være løbet tør for argumenter for beskyttelse af de små vådområder. Ikke mindst de pædagogiske aspekter fremhæves stærkt i bogen – og burde stå meget stærkere i den dagsaktuelle debat.

Henrik Wejdling

CURRENT ORNITHOLOGY

R.F. Johnston (ed.). Vol. 1, 425 sider, diverse fotos, figurer og tabeller. Plenum Press, New York - London, 1983. Pris \$ 39,50.

Dette er første bind i en serie med aktuelle ornitologiske emner fra det molekylære niveau til bestands- og samfunds niveau. Formålet er at give billeder af udviklingen på ornitologiens aktive fronter. I visse tilfælde er det en enkelt gruppes eller skoles indsats som fremlægges, mens andre afsnit har præg af en mere afbalanceret opgørelse af vor nuværende viden.

Robert E. Ricklefs, der er kendt for omfattende arbejder med økologiske fortolkninger af vækstforløb hos fugleunger samt livsstrategier, starter op med at analysere variationer i overlevelse versus forplantningsrate hos fugle, og drøfte hvordan disse demografiske forhold kan hænge sammen med de økologiske vilkår. Som Ricklefs forfatterskab i øvrigt er fremstillingen meget teoretisk. Argumentationen bruger megen matematik og er meget svær at følge uden fortrolighed med denne. Fremstillingen af de moderne ideer om hvordan livsstrategier hænger sammen med miljøforholdenes forudsigelighed behandles desværre meget summarisk. På den anden side kan kapitlet siges at være en god opskrift på, hvordan en fortolkende analyse af life-history data kan gribes an.

David W. Winkler og Jeffrey R. Walters tager udgangspunkt i årtiers strid om den biologiske betydning af variationen i fugles kuld størrelser, og ser specielt på hvad vi i dag ved om kuld størrelse hos fugle med redeflyende unger. Konklusionen er den gamle: at kuld størrelsen skyldes hunnens energireserver eller adfærdsmæssige begrænsninger, men dokumentationen synes stadig diskutabel, og der er ikke gjort meget for at vise hvordan kuld størrelsesteorier passer ind i de mere omfattende moderne fortolkninger af livsstrategier.

Vort kendskab til fugleæggets funktion har længe begrænset sig til, hvad vi vidste om hønseæg. Først for 10-15 år siden, da Wangenstein begyndte at undersøge hvordan æg ånder, fik vi dybere forståelse af hvordan æggets forskellige egenskaber bidrager til fosterets overlevelse, og hvordan fosteret selv regulerer sit »miljø«. En oversigt over disse opdagelser er sammenstillet af Cynthia Carey.

Larry D. Martin diskuterer teorier omkring fuglenes oprindelse. Der er stadig uenighed på mange planer, og f.eks. flere meget divergerende opfattelser af fjerens og flyveevnens oprindelse.

Charles G. Sibley og Jon E. Ahlquist har fået stor plads til at beskrive deres DNA-DNA-hybridiseringer (se under Aktuelt). En anden type hybridisering beskrives af J.D. Rising: nemlig hybridiseringen mellem begyndende fuglearter, der møder hinanden (efter lang adskillelse) i USA's præriezone. Flere af hybridzonerne har forandret sig gennem vort århundrede, og udforskningen af sådanne forløb er vigtige for forståelsen af flere aspekter i udviklingen af nye arter. Herefter følger naturligt Joel Cracrafts kritiske behandling af det biologiske artsbegreb. Cracraft er en oprører i fuglesystematikken, som ellers har været ret konservativ i dens metoder. Der er langt fra enighed om hans synspunkter, endsi hans forskningsresultater. Men han har i hvert fald, med sine udfordringer af traditionel systematik, sat megen frugtbar debat i gang. I dette tilfælde får vi hans bud på et fylogenetisk artsbegreb og en meget konstruktiv opskrift på, hvordan man bør gå frem for at rekonstruere artsdannelsesforløb.

Gerald F. Schieds opsummerer hvad vi i dag ved om fuglenes kromosomer, og hvad kromosomstruktu-

ren kan fortælle om arveanlæggenes funktion. Kendall W. Corbin fortsætter med at opsummere hvordan moderne studier af genetisk variation kan bruges til at afklare slægtskabet mellem fuglebestande – et emne som kommer til at stå i skyggen af Sibley & Ahlquists bidrag.

Så springes der i det. J.R. Hinchliffe og M. Gumpel-Pinot diskuterer eksperimentelle undersøgelser over lemmernes udvikling hos fuglefostre. Det har sikkert en vis relevans for forståelsen af styringen af vækstprocesser, som det dog ligger udenfor min faglige viden at vurdere.

Herefter beretter Norman L. Ford om variation i graden af trofasthed blandt såkaldt monogame fugle. I de fleste tilfælde ser det ud til, at hanner kun har en enkelt hun pr. ynglesæson, men der vises talrige eksempler på mere blandede strategier, hvor en han til stadighed forsøger parring med flere hunner. Studiet af denne variation har vist sig nyttigt for at forstå fordelene med forskellige parsystemer. De synes bl.a. at hænge godt sammen med, i hvilken grad hanner er nødvendige i yngleplejen. Andefugle er en undtagelse. Her hænger hannernes trofasthed måske sammen med et generelt han-overskud, der begrænser chancen for ekstra partnere.

Det sidste kapitel er Ellen D. Ketterson's og Van Nolan's synspunkter på fuglebestande, hvor visse kategorier trækker, mens andre er standfugle. Fugles trækvaner er et kompromis mellem fordele og omkostninger ved at trække væk fra ugunstige områder. En blandet strategi kan tit hænge sammen med store køns- og aldersforskelle i størrelse eller social status, som gør, at enkelte kategorier tjener mere end andre ved at komme tidligt til yngleområdet.

De fleste bidrag kan opfattes som statusopgørelser fra diverse af ornitologiens ekspanderende fronter. Overvejende ligger de på et meget professionelt plan, og budskabet er ikke altid tilgængeligt for hvem som helst. Hvis man har den nødvendige baggrund, er kapitlerne meget fin læsning, både for dem som vil være ajour, og måske navnlig for dem som skal i gang med et nyt forskningsområde og vil kende dets aktive front. I de fleste tilfælde er der omfattende lister over den nyeste litteratur. Man erkender gang på gang amerikanernes førende stilling. Men man må tit, som ved talrige tidligere lejligheder, konstatere, at de sjældent ved (eller erkender), at der undertiden skrives noget fornuftigt også udenfor deres eget subkontinent.

Jon Fjeldså

OGSÅ MODTAGET:

Yvirlit yvir Føroya Fuglar

Dorete Bloch & Søren Sørensen. Checklist of Faroese Birds. 84 sider, 6 s/h fotos, hft. Føroya Skúlabóka-grunnur, Tórshavn, 1984. Pris kr. 64,-.

Færøsk- og engelsksproget systematisk oversigt over Færøernes fugle med angivelse af status som yngle-, træk- og/eller vintergæst, samt estimater over ynglefuglebestandenes størrelse. For »indlandsarternes« vedkommende er disse baseret på den kombinerede

kvalitative og kvantitative kortlægning af Færøernes ynglefugle i 1981, og for trækfuglene er meget nyt kommet frem i forbindelse med de seneste års fuglestationsvirksomhed på Akraberg. Litteraturlisten bringer artikler publiceret siden A.H. Joensens liste i 1966. Index bringes både på færøsk, engelsk og dansk.

Darwin's Finches

D. Lack. 208 sider, diverse figurer og tabeller. Cambridge University Press, Cambridge-London-New York-New Rochelle-Melbourne-Sydney 1983. Pris £19,50.

Dette er et genoptryk af David Lacks »klassiker« om Galapagosfinkerne fra 1947, med introduktion og bemærkninger af Lawrence M. Ratcliffe og Peter T. Boag. Darwins, Lacks, Bowmans og andres arbejder over galapagosfinkerne er stadig blandt de mest overbevisende dokumenter om betydningen af konkurrence for udviklingen af et fuglesamfund. Det er alligevel svært at forstå, hvorfor denne gamle bog skal genoptrykkes nu, umiddelbart efter at Peter R. Grant har afsluttet en meget mere moderne undersøgelse af den økologiske interaktion blandt galapagosfinkerne (se bl.a. *Ecological Monographs* 50: 381-410; 1981). Både David Lack og Peter Grant modtog Brewsterprisen for deres studier af galapagosfinkerne (i 1948 og 1983).

Alle

Herbert Timmermann. Vogelnamen, Bird names, Familiae avum. Familien, Gattungen, Synonyme. 162 sider, hft. Verlag Herbert Timmermann, Bremen. Pris DM 19,80.

Oversigt over fuglefamiliernes navne på 11 europæiske sprog, med lister over latinske slægtsnavne og deres synonymy. En alfabetisk navneliste med krydsreferencer kan være til hjælp ved læsning af gammel fuglelitteratur, men desværre mangler mange velbrugte synonymy.

Öko-ornithologisches Glossarium

Rudolf Berndt und Wolfgang Winkel. Eco-ornithological Glossary. 79 sider, hft. Duncker & Humboldt, Berlin, 1983. Pris DM 30,-.

Tysk-engelsk, engelsk-tysk økologisk ordbog med særdeles informative og præcise forklaringer til mange af ornitologiens fagudtryk på både engelsk og tysk. Ud over at bidrage til at nedbyrde »kultur-kløften« mellem engelsk og tysk ornitologi, kan bogen i høj grad også bruges af danske ornitologer.

The Oxford Book of British Bird Names

W.B. Lockwood. 174 sider, indb. Oxford University Press, Oxford, 1984. Pris £ 7,95.

Ordbog over 1500 engelske fuglenavne med forklaring til navnenes oprindelse og betydning. Dækker både lokalnavne, gamle navne og de moderne fuglenavne med spændende og interessante oplysninger om deres oprindelse.